

STARTNOTITIE BOMENBELEID

1. Naar een bomenbeleid

De gemeente Alphen aan den Rijn heeft de ambitie om een 'groene stad met lef' te zijn. Met de boomsiereteelt in Boskoop wordt het groene karakter van de gemeente zichtbaar. Maar niet alleen verkopen we groen aan anderen, ook de gemeente zelf heeft groen in beheer. Bomen zijn een beeldbepalend element hierin. 'Onze' bomen zijn belangrijk voor de groenbeleving. Tal van functies komen in bomen samen: ecologische waarde, het beeldbepalende karakter, het bieden van verkoeling, filteren van lucht, het maken van zuurstof en het binden van CO₂. Enerzijds zijn bomen in de openbare ruimte dus waardevol maar anderzijds hebben bomen te maken met stedelijke ontwikkelingen, reconstructies van het openbaar gebied, ziekte en plagen en wensen van bewoners.

2. Probleemstelling

Zoals toegezegd aan de gemeenteraad maken we door bomenbeleid heldere afspraken over de omgang met bomen. Het college van burgemeester en wethouders voert over het bomenbeleid graag beginspraak met inwoners en betrokken organisaties. Deze startnotitie biedt een basis voor het gesprek met gemeenteraad en samenleving over verschillende keuzes voor het bomenbeleid. Naast de onderwerpen die hier voorgelegd worden biedt de beginspraak de mogelijkheid om onderwerpen voor het bomenbeleid aan te dragen. Met de resultaten van de beginspraak wordt het beleid opgesteld en aan de gemeenteraad voorgelegd.

3. Kader: het bomenbestand en -beleid

De gemeente Alphen aan den Rijn beheert 45.000 bomen in de openbare ruimte. De leeftijd en kwaliteit van de bomen zijn afhankelijk van de periode waarin een gebied is ontwikkeld, de bodemgesteldheid is en de ontwikkeling van plagen en ziektes.

Op dit moment is er geen separaat bomenbeleid. Wel zijn er verschillende kaders die bij het beheer van bomen gebruikt worden. Bij het gesprek over bomenbeleid is het goed om de huidige werkwijze te kennen.

- De visie op de openbare ruimte 'De Alphense lijn' is het kader voor ontwerp en inrichting van de openbare ruimte waarin de verschillende groene structuren van de gemeente zijn opgenomen.
- Er zijn lijsten met beschermwaardige bomen die via de algemene plaatselijke verordening (APV) vergunningplichtig zijn. Beschermwaardige bomen mogen alleen worden gekapt na een vergunning (voorwaarden in artikel 4:11 APV), waarbij compensatie in de vorm van herplantplicht of financiële vergoeding (boomwaarde) kan worden vereist.

- Het Handboek Bomen (versie 2014) van het norminstituut bomen omvat gestandaardiseerde kwaliteitseisen, richtlijnen en normen die van toepassing zijn bij de uitvoering van werkzaamheden in, rond en met bomen.
- Er is adaptief bomenbeleid wanneer een meerderheid van bewoners (2/3) een verzoek hiertoe ondersteunt worden bomen in de openbare ruimte gekapt (uitgezonderd groenstructuren en beschermwaardige bomen).
- De groenstructuren zijn vastgesteld in het groenstructuurplan.
- Uitgangspunt voor financiële middelen is om binnen de huidige budgettaire kaders te blijven.

4. Dilemma's

De ambitie van 'een groene stad met lef' krijgt in Alphen aan den Rijn te maken met een aantal dilemma's als agendapunten in de beginspraak aan de orde komen. Zowel in aanplant, beheer als bij het kappen kunnen keuzes worden gemaakt. Per dilemma wordt historie geschetst en de mogelijke keuzes en consequenties.

1. Bodemgesteldheid: Grote delen van de gemeente hebben een zettingsgevoelige ondergrond. De openbare ruimte moet hierdoor regelmatig opgehoogd worden. Bij ophoging kunnen leefomstandigheden van bomen verslechteren waardoor bomen beter gekapt kunnen worden. Dilemma bij vervangende aanplant is "Planten we alles terug waarbij de levensduur voor de toekomst beperkt blijft?". Grofweg zijn hierin drie keuzes te maken:

- We planten de bomen zoveel mogelijk terug volgens het oude patroon waarbij we accepteren dat bij een volgende ophoging de kans groot is dat de bomen weer gekapt worden.
- We planten minder bomen terug maar dan wel met betere (en duurdere) groeiomstandigheden, waarbij we een aantal bomen zodanig planten dat dit 'toekomstbomen' worden die voor een langere tijd kunnen blijven staan.
- Met extra financiële middelen kunnen we groeiomstandigheden van meer bomen optimaal maken. Hierbij blijft overigens de beperking van ruimte bestaan.

2. Strijd om ruimte: De openbare ruimte wordt opgeëist voor verschillende functies die zich ten opzichte van de eerste aanleg ontwikkelen. Het verkeer is toegenomen waardoor ook de vraag naar parkeerplaatsen toeneemt. Ook is de minicontainer vervangen door ondergrondse afvalcontainers. Bij het ontwerp van de openbare ruimte denken bewoners mee over de inrichting en komt de vraag waar we voor kiezen naar boven, evenals de vraag waar de bomen geplant moeten worden (met ambivalente gevoelens als 'wel in de buurt, maar niet voor de deur'). Hierin zijn twee richtingen:

- Herplant van het aantal bomen wordt als kader meegegeven waarmee keuzemogelijkheden voor andere functies worden beperkt.
- Bewoners en ontwerpers bepalen gezamenlijk de inrichting van de openbare ruimte en aan hen wordt de ruimte overgelaten om hierin een afweging te maken waarbij rekening gehouden wordt met de groenstructuren van de gemeente.

3. Strijd om ondergrond: de ondergrond wordt steeds meer gebruikt voor nieuwe doeleinden: van datakabels tot warmte-koudeopslag. Beschermwaardige bomen kunnen

hierdoor onder druk komen. Om hier richting aan te geven zijn er de volgende mogelijkheden:

- Beschermwaardige bomen krijgen extra beschermingsmaatregelen wanneer er reconstructies in de openbare ruimte zijn.
- Bij het aanbrengen van ondergrondse infrastructuur wordt de betreffende partij verplicht om bij beschermwaardige bomen extra beschermingsmaatregelen aan te brengen.

4. Bomenoverlast: in sommige buurten wordt overlast van bomen ervaren. Hiervoor is adaptief bomenbeleid aangenomen waarbij bewoners (in meerderheid) kunnen verzoeken niet-beschermwaardige bomen te kappen waarmee de hoeveelheid groen minder wordt. De huidige regeling heeft nog geen 'massakap' veroorzaakt maar heeft in principe wel de mogelijkheid. Hierin kan richting bepaald worden:

- Het huidige adaptieve bomenbeleid blijft in stand met als risico dat wanneer een buurt dit wil er grote hoeveelheden bomen gekapt kunnen worden.
- Het adaptieve bomenbeleid wordt beperkt in aantal bomen.
- Het adaptieve bomenbeleid wordt afgeschaft.

5. Bescherming: door plaatsing op de lijst beschermwaardige bomen is voor het kappen van bomen een omgevingsvergunning nodig. Bomen worden op de lijst met beschermwaardige bomen geplaatst wanneer ze voldoen aan een aantal criteria: de waarde van bomen vanuit esthetisch, cultuurhistorisch, natuurwetenschappelijk en dendrologisch oogpunt. Ook zeldzaamheid, de locatiewaarde en het deel zijn van een groter geheel kunnen reden zijn voor plaatsing op de lijst waarbij de leeftijdsgrens op 60 jaar ligt. Voor de vergunningverlening zijn de criteria in de APV opgenomen. Met deze criteria worden veel bomen beschermd, maar deze bescherming kan uitgebreid worden door:

- Het beschermwaardige bomen bestand uitbreiden met aangewezen toekomstbomen.
- In de toekomst boomstructuren extra bescherming te geven.

6. Compensatie: bij het kappen van beschermwaardige bomen bestaat compensatieplicht (herplanten of financiële compensatie volgens waarderingsmethode die geïnvesteerd wordt in bomen). De financiële compensatieplicht gaat uit van directe compensatie van de waarde en gaat niet in op aspecten als CO₂ waarde en verkoeling. In compensatiebeleid kan aan de volgende knoppen worden gedraaid:

- De compensatienorm verhogen: dus bijvoorbeeld de waarde van de boom niet één maar anderhalf maal herinvesteren in bomen.
- Niet een financiële waarde herinvesteren maar de waarden als CO₂-opnamecapaciteit en verkoeling. Deze compensatienormen staan nog in de kinderschoenen en zijn (nog) niet gevalideerd waarmee het juridisch risico wordt¹.

¹ het planten en kappen van bomen wordt vaak in verband gebracht met CO₂-reducerende werking van bomen. De CO₂-reducerende werking (tijdelijke opslag) van bomen is aanwezig (zeker wanneer het gaat om regenwouden) maar moeilijk op individueel boomniveau te berekenen. Ook kent CO₂-reductiecapaciteit in praktijk diverse werking (zo neemt gedurende leeftijd reductiecapaciteit af). De gemeente spant zich in CO₂ neutraal om te gaan met haar bomen bestand. In het bomenbeleid worden hiertoe voorstellen en mogelijkheden beschreven.

7. Communicatie: de gemeente heeft data over bomen inmiddels opengesteld in een bomen-app. Ook bij vergunningaanvragen voor beschermwaardige bomen wordt er gecommuniceerd. Er zijn andere mogelijkheden voor communicatie over beheer van bomen:

- Instellen en betrokkenheid van bomencommissie vanuit belangengroepen die betrokken wordt bij compensatiemaatregelen.
- Bij reconstructies proactief communiceren over de gevolgen voor bomen.
- Actieve communicatie over bomenbeheer met informatie over snoeien, omgang met ziekten en plagen en bomen en volksgezondheid (bijvoorbeeld processierups).

8. Inkoop: bij inkoop van bomen speelt enerzijds de keuze voor soort en kwaliteit en anderzijds de afkomst van de bomen. Hierbij gelden de normen uit het inkoopbeleid. Er kan gekozen worden om alleen duurzaam gekweekte bomen uit eigen regio/land te kopen. Binnen de beperkte financiële kaders kan dit betekenen dat er minder bomen ingekocht kunnen worden.

9. Alphen aan den Rijn bomengemeente: wanneer Alphen aan den Rijn een toonaangevende bomengemeente wil zijn moet er extra worden geïnvesteerd. Er kan hierbij gedacht worden aan:

- Op bijzondere plekken zoals het Stadshart en andere parels bijzondere toekomstbomen in te richten om zo een evenwichtige verdeling van bijzondere en oude bomen te krijgen in de stad.
- Invoeren bomenroutes (wandelen/fietsen) langs bijzondere bomen.

10. Risico's: door middel van inspecties en snoeien worden gezondheid en veiligheid van bomen gemonitord en beheerst. Er bestaan risico's op het ontstaan nieuwe bomenziektes (essensterfte) of plagen (eikenprocessierups). Extra (proactieve) inspecties van gevoelige bomen kunnen leiden tot extra beheersing maar leiden in ieder geval tot extra kosten.

5. Proces beginspraak

De beginspraak start met de bespreking van deze startnotitie in de gemeenteraad. Aan de raadscommissie wordt gevraagd om te reageren op de bovenstaande thema's (zijn dit de thema's en welke inhoudelijke bijdrage willen de fracties meegeven) en wordt voorgesteld om de beginspraak met de samenleving te starten. Na afronding van de beginspraak zal het bomenbeleid worden opgesteld en ter besluitvorming aan de gemeenteraad worden voorgelegd.